

Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

12. Averianov, V.B. (1990). *The apparatus of public administration: the content of activities and organizational structures*. Kyiv: Naukova dumka [in Russian].

13. Averianov, V.B. (Ed.). (2003). *Public administration: problems of administrative and legal theory and practice*. Kyiv [in Ukrainian].

14. Salmanova, O.Yu. (2016). *Legal acts in the management of the National Police of Ukraine: monograph*. Kharkiv: Panov [in Ukrainian].

15. Avanesian, V.V., & Andreeva, S.V., & Beliakova, E.V. et al. (2007). *Bolshaya yurydycheskaya entsyklopediya*. Moskva: Eksmo [in Russian].

16. Biednyi, O.I. (2016). Internal organizational relations in public authorities and their staff as a component of the subject of administrative law. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 40(1), 131–134 [in Ukrainian].

17. Razvadovska, M.V. (2005). Internal management activities of the Verkhovna Rada of Ukraine (organizational and legal principles). Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv: NUVS [in Ukrainian].

18. Kivalov, S.V., & Bila-Tiunova, L.R. (2011). *Administrative law of Ukraine: textbook*. way. 5th ed. Odesa: Feniks [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 12.12.2019

УДК 342.12

Кошиков Денис Олександрович,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті автором розглянуто зміст та ознаки принципів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави. На підставі аналізу адміністративно-правової літератури сформульовано авторське визначення принципів державної політики в сфері економічної безпеки. Здійснено класифікацію принципів формування та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки, які запропоновано поділяти на загальні та спеціальні. Загальні принципи закріплюють основоположні правила та стандарти формування та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки, спеціальні принципи характеризують предметний та просторовий компоненти формування та реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека, публічне управління, державна політика, принципи державної політики.

Koshykov D. PRINCIPLES OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

In the article, the author considers the content and features of the principles of state policy in the field of ensuring the economic security of the state. Based on the analysis of administrative and legal literature, the author's definition of the principles of state policy in the field of economic security is formulated. The classification of the principles of formation and implementation of state policy in the field of economic security, which is proposed to be divided into general and special, is carried out. General principles consolidate the fundamental rules and standards for the formation and implementation of state policy in the field of economic security, special principles characterize the subject and spatial components of the formation and implementation of state policy in the field of ensuring the economic security of the state.

Key words: economic security, public administration, state policy, principles of state policy.

Постановка проблеми. Забезпечення економічної безпеки держави виступає органічною складовою діяльності уповноважених суб'єктів в сфері національної безпеки України. Природньо, що для побудови міцної та стабільної системи економічної безпеки державними органами та їх посадовими особами здійснюється комплекс різноманітних законодавчих, організаційних, та управлінських заходів, які спрямовані на впорядкування та розвиток суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки і забезпечення її конкурентоспроможності у світовому економічному середовищі. Разом із вищевикладеним відмітимо, що реалізація заходів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави має

Випуск 7. Спецвипуск. 2019

здійснюватися на основі певних правил та стандартів, які у науковій літературі отримали назви «принципи».

Дослідження принципів на яких будується державна політика в сфері забезпечення економічної безпеки має дуже велике теоретичне та практичне значення. Без належно закріплених правил діяльності уповноважених суб'єктів реалізації цієї політики, процедур ухвалення управлінських рішень неможливо належним чином досягати стабільності та забезпечувати захищеність національної економічної системи, гарантувати громадянам та юридичним особам реалізацію їх прав в сфері економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Термін «принцип» є досить широко досліджуваним у сфері адміністративного права та державного управління, - серед таких наукових робіт відомими є праці В.Б.Авер'янова [1, с. 82], В.Д. Бакуменка [2, с. 24], Б.М. Шевчука [3]. Принципи державної політики в різних сферах суспільно-політичного життя країни були предметом наукових пошуків А.О. Бойка [4, с. 119-120], А.О.Удовенко [5, с. 277], І. Хомишина [6, с. 119]. В той же час, на наш погляд, у цій сфері бракує наукових досліджень, які присвячені сфері державної політики в сферах економіки та економічної безпеки, а отже можна вести мову про актуальність цього питання.

Метою статті є формулювання авторського погляду на зміст та класифікацію принципів державної політики в сфері економічної безпеки України. В свою чергу у якості наукової новизни публікації маємо визначити, що запропонована стаття є однією із перших спроб сформулювати науковий підхід до змісту та системи принципів державної політики в сфері економічної безпеки держави

Виклад основного матеріалу дослідження. Юридичні словники та тлумачні словники української мови розуміють термін «принцип» у наступному значенні: 1) основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії і т. ін.; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось [7, с. 1125]; 3) прояв закономірностей, які відображені у вигляді певного наукового положення, що застосовується в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління [8, с. 561]; 4) основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії [9, с. 110]; 5) те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки [10, с. 519].

Державна політика у сфері економічної безпеки, по-перше, пов'язана із відповідними правилами її формування, а по-друге, із процесом її реалізації, що містить в собі управлінський аспект (процес реалізації політики має адміністративно-правову природу). Виходячи із твердження, що державна політика містить у собі комплекс управлінських заходів, що здійснюються уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації, то її принципи можуть бути визначені шляхом дослідження змісту принципів публічного (державного) управління.

Н.М. Мельтюхова вказує на те, що принципи державного управління – це керівні правила, що відбивають зміст законів і закономірностей і мають бути закріплені в нормативно-правових документах та використовуватися в науковій і практичній діяльності фахівців з управління [11, с. 68]. З.Р. Кісіль під принципами розуміє основні, вихідні положення, на яких ґрунтується і функціонує управлінська діяльність і які можуть бути сформульовані у вигляді певних правил, закріплених правом [12, с. 74]. У роботах із публічного адміністрування можна знайти думку, що принципи управління це керівні правила, основні положення, норми поведінки, що відображають найбільш загальні стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно дотримуватись в управлінській діяльності. Вчені також зазначають, що на практиці принципи набувають характеру конкретних вимог, якими належить керуватися у процесі побудови системи управління, забезпеченні її належного функціонування та створення умов для розвитку [13, с. 81].

Отже засновуючись на положеннях фундаментальної наукової літератури та думках представників адміністративно-правової науки можна впевнено стверджувати, що під принципами розуміють закономірності, правила, ідеї, положення на яких будується (має будуватися) певна діяльність. В той же час, коли ми аналізуємо принципи державного або публічного управління, то можемо побачити, що цей термін набуває трішки іншого значення. Так, науковці сходяться у думці, що принципи мають бути закріплені у певних нормах права, які є органічною частиною більш узагальнених документів – нормативно-правових актів.

В цьому разі, якщо принципи є звичайними керівними правилами, або ідеями, то певна особа, або посадовець державного органу могли б не обов'язково дотримуватися цих вимог. Інша річ, коли принципи набувають сили нормативних вимог, порушення яких може тягнути за собою юридичну відповідальність. У цьому випадку принципи набувають властивостей певного зразку або стандарту діяльності суб'єктів суспільних відносин.

З точки зору Ю.В.Ковбасюка, принципи державної політики пов'язуються із основоположними правилами діяльності органів, інститутів і людей з управління суспільними процесами, що ґрунтуються на знанні законів функціонування та розвитку соціуму [14, с. 16]. В сфері інформаційних відносин принципи державної інформаційної політики – це базові положення, якими керуються державні органи та посадові особи при виконанні завдань державної інформаційної політики. Ці принципи, з одного боку, відображають підходи до організації виконання основних функцій держави (загальні принципи), а з іншого – конкретизують положення предметної області інформаційної політики суб'єкта, що володіє публічною владою (спеціальні принципи)» [15, с. 118-120]. Під принципами державної соціальної політики розуміються такі основні засади, ідеї, положення, які є орієнтирами, вимогами її реалізації і відображають сутність соціальної держави [16].

Принципи державної митної політики, на думку С.В. Іванова, це комплексна категорія, яка представлена сукупністю економічних і правових ідей, положень, що зумовлені метою й завданнями митної політики,

нормативно закріплені й спрямовані на охорону митних інтересів як окремого громадянина, групи осіб, так і держави загалом тощо [17, с. 181].

Отже, враховуючи вищевикладене, принципи державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави доцільно визначити як закріплені у нормативно-правових актах стандарти (керівні ідеї, правила, вимоги) діяльності уповноважених суб'єктів держави, які спрямовані на впорядкування та розвиток суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки і забезпечення конкурентоспроможності держави у світовому економічному середовищі.

Класифікацію принципів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки можливо здійснити за такими напрямками: 1) принципи формування державної політики в сфері економічної безпеки; 2) принципи реалізації державної політики в сфері економічної безпеки. За іншою класифікацією принципи державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави можна поділити на загальні (універсальні) та спеціальні. Наведені класифікації не є абсолютними – можливо знайти й інші підстави та критерії поділу аналізованих принципів, а отже, спочатку наведемо їх перелік який потім спробуємо скомпонувати у відповідні групи.

Принцип верховенства права. Відповідно до статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується [18]. Отже, якщо застосувати норми статті 8 Конституції України до сфери економічної безпеки можливо зазначити, що:

- нормативні акти, які приймаються з метою формування системи економічної безпеки держави мають відповідати положенням Конституції України;
- економічні права та свободи людини визнаються найвищою цінністю, забезпечення цих права визначає зміст і спрямованість діяльності уповноважених органів держави;
- у разі порушення економічних прав громадян або прав юридичних осіб в сфері економіки вони мають право на пряме звернення до суду для їх захисту.

Принцип законності. Відповідно до цього принципу реалізація нормативних положень щодо виконання завдань державної політики у сфері економічної безпеки має здійснюватися наступним чином:

- уся система державних органів, що відповідають за реалізацію державної політики в сфері економічної безпеки (фактично публічна адміністрація) має створюватися відповідно до положень законодавства та використовувати тільки ті повноваження, які визначені для них законом;
- реалізація повноважень органами публічної адміністрації в сфері економічної безпеки, в т.ч. щодо застосування заходів адміністративного примусу, має бути відкритою для оскарження в судовому порядку, або відкритою для державного та громадського контролю;
- органи публічної адміністрації мають приймати управлінські рішення та вчиняти інші дії виключно в рамках закону та у визначеній формі. Зокрема, відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [18]. Слід зазначити, що при реалізації органами публічної адміністрації державної політики в сфері економічної безпеки не допускається порушення закону із аргументацією політичної, економічної та будь-якої доцільності. За вказані порушення настає кримінальна, адміністративна та дисциплінарна відповідальність, а також відшкодування громадянам збитків нанесених незаконними рішеннями органів державної влади.

Принцип дотримання прав людини та заборони дискримінації. Формування та реалізація державної політики в сфері економічної безпеки має бути спрямована на всебічне забезпечення економічних прав громадян а також розумної свободи господарської діяльності юридичних осіб. Уповноважені органи держави та їх посадові особи мають дотримуватися норм статті 3 Конституції України згідно із якою права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. При реалізації управлінських заходів в сфері економічної безпеки, а також при застосуванні заходів примусу в процесі протидії економічним злочинам та іншим правопорушенням уповноважені суб'єкти правозастосовної та правоохоронної діяльності не повинні надавати будь-якій особі привілеї та переваги за будь-якою ознакою – раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, національного чи соціального походження, власності, народження чи іншого статусу [18].

Принцип гласності та публічності. Відповідно до цього принципу формування та реалізація державної політики в сфері економічної безпеки має здійснюватися максимально відкрито для усіх верств суспільства. Обмеження такої діяльності може бути здійснено в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [18]. Детально принцип гласності в діяльності державних органів розкривається в законах України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» [19; 20] та ін.

Публічність у формуванні та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки означає також доступність діяльності уповноважених органів для контролю з боку громадськості, шляхом їх входження до

наглядних та громадських рад при відповідних органах публічної адміністрації, а також закріпленням можливості надання своїх пропозицій щодо удосконалення певних напрямів їх діяльності.

Не зайвим буде наголосити, що дотримання цього принципу є важливим в контексті прагнення нашої країни до інтеграції із інституціями Європейського союзу. Так у Європі, ще в 2005 році запроваджена концепція «відкритої влади (відкритого Уряду)», яка вказує на те, що діяльність державних інституцій має ґрунтуватися на вимогах доступності (accessibility), прозорості (transparency) та чутливості (responsiveness). Прозорість означає те, що органи влади мають перебувати під контролем громади; доступність – інформація про діяльність органів влади та адміністративні послуги має бути легко доступна громадянам; чутливість – органи влади мають сприймати пропозиції щодо власного удосконалення [21].

Принцип системності. При формуванні та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки уповноважені особи мають враховувати об'єктивні зміни, що відбуваються в соціально-економічному житті країни та у світовій економіці. Державна політика в сфері економічної безпеки має представляти собою систему, в якій чітко будуть визначені суб'єкти її формування та реалізації, а також ключові об'єкти впливу; мають бути встановлені організаційні та управлінські зв'язки між елементами такої системи. Наголосимо, що усі зусилля елементів системи мають бути підкорені загальній меті - забезпеченню реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки та забезпечення конкурентоспроможності держави у світовому економічному середовищі. Тобто успіх в діяльності кожного елемента системи впливає на досягнення загальної цілі державної політики у сфері економічної безпеки країни.

Принцип комплексності. В рамках дотримання принципу комплексності слід вказати, що державна політика в сфері економічної безпеки не є поодинокими діями, що вчиняються у певний період. Це мають бути постійні організаційні, нормотворчі, управлінські заходи, спрямовані на забезпечення економічної безпеки країни. Комплексність також означає, що до формування й реалізації державної політики в сфері економічної безпеки мають бути долучені, як усі зацікавлені суб'єкти з боку державної влади, так і представники громадськості, наукових установ, бізнес середовища.

Принцип науковості. Науковість у формуванні та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки передбачає використання під час її здійснення новітніх досягнень економічної науки та інших наукових галузей. При виробленні управлінських й контрольних заходів слід враховувати об'єктивні закони економіки, вироблені наукові концепції формування та реалізації загальної державної політики, наукові висновки та пропозиції вироблені на відповідних профільних заходах: конференціях, круглих столах, науково-експертні висновки до проєктів нормативних актів та ін. Окремим науковим підґрунтям формування якісної державної політики в сфері економічної безпеки можуть виступати різноманітні дисертаційні дослідження із профільної та суміжних спеціальностей.

Принцип свободи економічної діяльності. Формування та реалізація державної політики в сфері економічної безпеки повинно здійснюватися із урахуванням свободи економічної діяльності та пропорційного втручання держави в економічні процеси.

Так, відповідно до положень Господарського кодексу господарювання має здійснюватися з урахуванням: 1) забезпечення економічної багатоманітності та рівного захисту державою усіх суб'єктів господарювання; 2) свободи підприємницької діяльності у межах, визначених законом; 3) обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві; 4) заборони незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини [22].

Принцип плановості. Природньо, що формування та реалізація державної політики в сфері економічної безпеки має здійснюватися не хаотичним чином, а відповідно до певних планів. План представляє собою документ в якому міститься перелік заходів із визначенням виконавців, строків виконання, а також індикаторів досягнення цілей відповідних дій або рішень. Плановість робить діяльність із забезпечення економічної безпеки більш передбаченою, допомагає розмежувати повноваження уповноважених суб'єктів, визначити зони відповідальності кожного виконавця, налагодити дієву систему контролю за реалізацією запланованих заходів.

Принцип ефективності. Сутність ефективності державної політики в сфері економічної безпеки проявляється в тім, що заплановані результати мають бути досягнуті за мінімально можливих сил та засобів або їх оптимального набору. Крім того, ефективність передбачає наявність певних відчутних економічних та соціальних наслідків у вигляді монетизації доходів, наявності великої кількості вироблених товарів або спожитих послуг. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації та їх посадових осіб повинна бути спрямована на пошук найбільш оптимальних шляхів досягнення запланованих цілей а також удосконалення процесів вирішення наявних проблем в економічній сфері із мінімальними кадровими, організаційними та фінансовими витратами.

Принцип своєчасності. Розробка управлінських заходів в рамках реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки має відповідати наявним викликам та загрозам країни, більш того, такі заходи або рішення мають прийматися не тільки без затримки, алей завчасно – на основі прогнозів розвитку економічних відносин. Реалізація принципу своєчасності дозволяє мінімізувати шкоду від зовнішніх та внутрішніх загроз національній економіці, а також соціально-економічним правам та свободам громадян.

Принцип контролю. Цей принцип є органічним втіленням іншого принципу – плановості. Ми вказували

на те, що при складанні планів мають бути визначені строки виконання та відповідальні виконавці певних заходів. Забезпечення дієвого контролю при реалізації державної політики в сфері економічної безпеки держави має ґрунтуватися на дієвій системі моніторингу економічної безпеки держави та її окремих складових; системі критеріїв та показників ефективності реалізації державної політики у досліджуваній сфері; створенні мережі контролюючих та наглядових органів із відповідними повноваженнями; забезпеченні швидкого та відкритого зворотного зв'язку за наслідками проведення контрольних заходів.

Принцип гнучкості. Відповідно до цього принципу державна політика в сфері забезпечення економічної безпеки має формуватися та реалізовуватися таким чином, щоб до неї можливо було вносити корективи в залежності від нових зовнішніх та внутрішніх викликів, загроз, об'єктивних й суб'єктивних змін у соціально-політичному житті країни. Принцип гнучкості дозволяє уповноваженим суб'єктам впроваджувати нові форми та методи здійснення політики, застосовувати нові технології, фінансові та матеріальні ресурси.

Усі перелічені принципи організації та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки ми можемо віднести до групи універсальних (загальних) принципів. Зовсім іншу групу складають принципи спеціальні. Їх відмінність складається в тім, що вони описують організаційну складову формування та реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки.

Галузевий принцип. Як ми визначали у попередніх розділах роботи економічна безпека є складним утворенням до елементів якого відносяться фінансова, макроекономічна, виробнича, енергетична, зовнішньоекономічна та інвестиційно-інноваційна безпеки. Крім того, у якості факультативного елемента ми виділяли так звану гуманітарну безпеку, яка складається із продовольчої, соціальної та демографічної безпеки. Отже формування загальної державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки має здійснюватися на основі реалізації галузевих політик в сфері фінансової, виробничої, енергетичної, макроекономічної та інших видів безпеки.

Територіальний принцип. Формування та реалізація загальнодержавної політики в сфері забезпечення економічної безпеки має відбуватися на основі врахування регіональних особливостей країни – він стану економічної безпеки кожного регіону залежить загальна економічна безпека нашої країни. В той же час прийняті в рамках держави загальнонаціональні рішення, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки мають знайти висвітлення в регіональних програмах соціально-економічного розвитку, які розробляються місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування.

Функціональний принцип. Зазвичай цей принцип описується у науковій літературі пристосовано до побудови управлінського апарату за окремими функціями, що виконує державний орган. Разом із цим в залежності від функціональних напрямів можна виділяти нормативно-інституційна політику в сфері економічної безпеки, політику забезпечення економічних прав громадян, політику розвитку національної економіки та економічних відносин, політику цифровізації економічних відносин, забезпечення економічної та фінансової грамотності населення, правоохоронну політику в сфері економічної безпеки, а отже формування та реалізація державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки має здійснюватися також відповідно до цих напрямів.

Проведене дослідження дозволяє зробити **наступні висновки:**

1. Принципи державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави виступають своєрідними стандартами, керівними ідеями, правилами за яких здійснюється формування та реалізація державної політики в сфері економічної безпеки. Якщо принципи державної політики закріплюються у чинному законодавстві України, то вони набувають статусу обов'язкових правил поведінки за порушення яких має бути передбачена юридична відповідальність.

2. Принципи державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави доцільно визначити як закріплені у нормативно-правових актах стандарти (керівні ідеї, правила, вимоги) діяльності уповноважених суб'єктів держави, які спрямовані на впорядкування та розвиток суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки і забезпечення конкурентоспроможності держави у світовому економічному середовищі.

3. Класифікацію принципів державної політики в сфері економічної безпеки можливо здійснювати за різноманітними параметрами. Ми пропонуємо поділяти їх на дві основні групи: 1) універсальні (загальні) принципи, які можуть бути застосовані до більшості сфер соціально-політичного та соціально-економічного життя держави; 2) організаційні (спеціальні), які характеризують предметний та просторовий компоненти формування та реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави. До першої групи, на нашу думку, слід віднести принципи верховенства права, законності, дотримання прав людини та заборони дискримінації, гласності та публічності, системності, комплексності, науковості, свободи економічної діяльності, плановості, ефективності, своєчасності, контролю, гнучкості. До другої групи принципів нами віднесено галузевий, територіальний та функціональний принципи.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень ми маємо визначити аналіз системи суб'єктів формування та реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво «Юридична думка». 2004. 584 с.

2. Бакуменко В.Д., Усаченко Л.М., Червякова О.В. Теоретичні засади державного управління: навч. посіб.; за заг. ред. Л.М. Усаченко. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. 174 с.
3. Шевчук Б.М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. Демократичне врядування. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8
4. Бойко А.О. Теоретичні основи та принципи державної політики у сфері земельних відносин в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. Миколаїв. 2018. № 16. С. 114–122.
5. Удовенко А.О. Державна політика дерегулювання економіки: пріоритети та критерії ефективності. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Харків, 17–18 листоп. 2016 р.)*. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. С. 275–279.
6. Хомишин І. Механізм реалізації державної політики в сфері вищої освіти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2016. № 855. С. 116–121.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
8. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М.Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ. 2010. 820 с.
9. Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 5 / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ: Укр. енцикл., 1998. 736 с.
10. Сучасний словник іншомовних слів: 20 000 слів і словосполучень / укл. О.І. Скопненко, Т.В.Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789 с.
11. Мельтюхова Н.М. Державне управління як єдність діяльності та відносин: [монографія]. Х.: Вид-во Хар-РІНАДУ «Магістр». 2010. 204 с.
12. Кісіль З.Р. Адміністративне право: навч. посіб. 3-тє вид. К.: Алерта; ЦУЛ. 2011. 696 с.
13. Публічне адміністрування в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В.В. Корженка, к.е.н., доц. Н.М. Мельтюхової. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. 306 с.
14. Державна політика: підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В.Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К.: НАДУ, 2014. 448 с.
15. Кузнецов П.У. Інформаційні технології в юридичній діяльності: навч. посібник / П.У. Кузнецов, А.А. Стрільців, А.В. Морозов та ін. Юрайт-Издат, 2012. 422 с.
16. Лопушняк Г.С. Принципи формування та реалізації державної соціальної політики. *Актуальні проблеми державного управління*. 2010. № 1. С. 75-84.
17. Іванов С.В. Принципи державної митної політики в Україні: поняття, зміст та критерії класифікації. *Підприємництво, господарство та право*. 2018. № 10. С. 179-185.
18. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР URL: <https://tinyurl.com/yd82d3dc>
19. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
20. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
21. Modernising Government: The Way Forward, choosing from the following options: URL: <https://tinyurl.com/y4ctxpkm>
22. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

REFERENCES:

1. Averianov, V.B. (Ed.). (2004). *Administrative law of Ukraine. Academic course: textbook: in two volumes: Volume 1. General part*. Kyiv: Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].
2. Bakumenko, V.D., & Usachenko L.M., & Cherviakov, O.V. (2013). *Teoretychni zasady derzhavnoho upravlinnia: navch. posib*. Kyiv: TOV «NVP «Interservis» [in Ukrainian].
3. Shevchuk, B.M. (2012). European principles of good governance and reform of the system of executive bodies in Ukraine. *Demokratychnе vriaduvannia*, 9. Retrived from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8 [in Ukrainian].
4. Boiko, A.O. (2018). Theoretical bases and principles of state policy in the field of land relations in Ukraine. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 16, 114–122 [in Ukrainian].
5. Udovenko, A.O. (2016). State policy of economic deregulation: priorities and criteria of efficiency. *Konkurentospromozhnist ta innovatsii: problemy nauky ta praktyky: materialy Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 17–18 lystop. 2016 r.)*. Kharkiv: FOP Liburkina L. M. [in Ukrainian].
6. Khomyshyn, I. (2016). The mechanism of implementation of state policy in the field of higher education. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Serii «Iurydychni nauky», 855, 116–121 [in Ukrainian].
7. Busel, V.T. (2005). *Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*. Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
8. Kovbasiuk, Yu.V., & Troshchynskoho, V.P., & Surmina, Yu.P. (2010). *Encyclopedic dictionary of public administration*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
9. Shemshuchenko, Yu. S. (1998). *Legal encyclopedia: in 6 vols. Vol. 5*. Kyiv: Ukr. entsykl. [in Ukrainian].

10. Skopnenko, O.I., & Tsymbaliuk, T.V. (2006). *Modern dictionary of foreign words: 20,000 words and phrases*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
11. Meltiukhova, N.M. (2010). *Public administration in Ukraine: textbook. way..* Kharkiv: Vyd-vo KharRINADU «Mahistr» [in Ukrainian].
12. Kisil, Z.R. (2011). *Administrative law: textbook. way. 3rd edition*. Kyiv: Alerta; TsUL [in Ukrainian].
13. Korzhenka, V.V. (Ed.), & Meltiukhovi, N.M. (2011). *Publichne administruvannia v Ukraini: navch. posib*. Kharkiv: Vyd-vo KharRINADU «Mahistr» [in Ukrainian].
14. Kovbasiuk, Yu.V. (Ed.). (2014). *Public policy: a textbook*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
15. Kuznetsov, P.U., & Striltsiv, A.A., & Morozov, A.V. et al. (2012). *Information technologies in legal activity: textbook. manual*. Moskva: Yurait-Yzdat [in Russian].
16. Lopushniak, H.S. (2010). Principles of formation and implementation of state social policy. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1, 75-84. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/1/10.pdf> [in Ukrainian].
17. Ivanov, S.V. (2018). Principles of state customs policy in Ukraine: concept, content and classification criteria. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo ta pravo*, 10, 179-185 [in Ukrainian].
18. Constitution of Ukraine. (1996, June 28). Retrieved from: <https://tinyurl.com/yd82d3dc> [in Ukrainian].
19. Law of Ukraine On information № 2657-XII. (1992, October 02). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> [in Ukrainian].
20. Law of Ukraine On Access to Public Information № 2939-VI. (2011, January 13). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> [in Ukrainian].
21. Modernising Government: The Way Forward, choosing from the following options. Retrieved from: <https://tinyurl.com/y4ctxpkm> [in English].
22. Economic Code of Ukraine. (2003, January 16). № 436-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 12.12.2019

УДК 342.9

Крикун Вячеслав Віталійович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
факультету №6, що утримується за рахунок коштів спеціального фонду
Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті наголошено, що суспільні відносини, що виникають і знаходять свій розвиток з приводу здійснення захисту об'єктів критичної інфраструктури, слід розглядати як окремий об'єкт адміністративно-правового регулювання. Зазначено, що від правильності й повноти розуміння захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні як об'єкту адміністративно-правового регулювання напряму залежить ефективність функціонування адміністративно-правового механізму такого захисту, оскільки здійснення вказаного регулювання слід розглядати як одну з головних його складових. Проаналізовано етимологічні, семантичні, філософські підходи до тлумачення категорії «об'єкт». Розглянуто позиції вчених-правознавців до трактування термінів «об'єкт», «право» та «правове». З'ясовано поняття, сутність і зміст правового й адміністративно-правового регулювання. Підкреслено, що адміністративно-правове регулювання будь-якої суспільної інституції є доволі складним і багатограним процесом, що включає в себе діяльність компетентних суб'єктів із видання адміністративно-правових норм задля здійснення регулюючого впливу на певні суспільні відносини. Встановлено, що об'єктом адміністративно-правового регулювання є суспільні відносини, на які, закріплюючи обов'язкові для їх суб'єктів правила поведінки, здійснюють регулюючий вплив норми адміністративного права задля їх належного функціонування, недопущення відхилень від вектору їх розвитку. Зазначено, що наведене визначення, окрім іншого, підкреслює й характерний для будь-яких суспільних відносин склад – суб'єкт (реальні учасники правовідносин), об'єкт (те з приводу чого вони виникають і на що спрямовані), а також їх зміст (сукупність прав та обов'язків або ж повноваження). Саме з урахуванням цього, а також наведеного розуміння щодо сутності об'єкту адміністративно-правового регулювання запропоновано розглядати суспільні відносини, що виникають і знаходять свій розвиток з приводу здійснення захисту об'єктів критичної інфраструктури.

Ключові слова: критична інфраструктура України, об'єкт адміністративно-правового регулювання, захист, охорона, норми адміністративного права, адміністративно-правовий механізм.

Krykun V. PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE OBJECTS IN UKRAINE AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

In the article, it has been emphasized that the public relations that arise and are developing in connection with the protection